

شرکت شبیه سازان منطق

راهنمای استفاده کنندگان

تمامی حقوق نرم افزار و کلیه متعلقات آن متعلق به شرکت شبیه سازان منطق می باشد. هر گونه کپی برداری از تمامی و یا قسمتی از این نرم افزار ممنوع می باشد. شرکت شبیه سازان منطق هیچ گونه مسئولیتی در قبال هر گونه ادعای خسارت ناشی از استفاده این نرم افزار ندارد.

فایل آموزشی: حسابداری موجودی مواد و کالا نرم افزار منطق

نام شرکت: شبیه سازان منطق

نوع فعالیت: تولید نرم افزار حسابداری

سال تاسیس: 1386/03/10

تعداد صفحات: 28

تاریخ به روز رسانی فایل: 1401/04/12

فهرست

2	طبقه بندی مواد و کالا
3	موجودی کالای بین راهی
4	روشهای اندازه گیری مقادیر موجودی کالا
5	روشهای محاسبه موجودی کالا
6	بستن حسابهای مالی دائمی و ادواری
7	صورت سود و زیان دائمی و ادواری
7	عوامل تشکیل دهنده بهای تمام شده موجودی مواد و کالا
9	صورت سود و زیان تولیدی
10	سیستمهای هزینه یابی
12	انحرافات از اصل بهای تمام شده
14	روشهای متداول ارزشیابی بهای تمام شده کالاها
20	حفاظت از موجودیها
20	انبارداری
24	روشهای محاسبه هزینه های سفارش و نگهداری
27	شمارش موجودیها

"حسابداری موجودی مواد و کالا"

موجودی مواد و کالا بخش مهمی از داراییهای یک شرکت بازرگانی محسوب میشود، بنابراین نحوه ارزشیابی و ارائه آن در صورتهای مالی تاثیر مهمی در تعیین وضعیت مالی واحدهای تجاری و بازرگانی دارد.

هدف اولیه حسابداری موجودی مواد و کالا محاسبه سود خالص و دومین هدف محاسبه دقیق موجودی کالاها بعنوان یکی از منابع اقتصادی جهت انعکاس در ترازنامه است.

فروش کالا به مبلغ بیش از بهای تمام شده (سود عملیاتی) منبع اصلی درآمد واحدهای تجاری میباشد.

یکی از مسئولیت های مدیریت واحدهای تجاری، برنامه ریزی و اعمال کنترل صحیح نسبت به موجودیهای مواد و کالا است که نیازمند وجود یک سیستم حسابداری دقیق برای بروز کردن اطلاعات و مدارک مربوط به موجودیهای کالا و تهیه اطلاعات مورد نیاز برای مدیریت است.

طبقه بندی مواد و کالا:

کالاها اگر طی یکسال بفروش بروند در رسته داراییهای جاری قرار میگیرند.

نحوه طبقه بندی کالاها در ترازنامه با توجه به نوع فعالیت واحدهای تجاری متفاوت است.

یک واحد بازرگانی کالا را به منظور فروش تحصیل میکند، در حالیکه یک شرکت تولیدی مواد اولیه را خریداری کرده و محصول تولید میکند.

کالاها در شرکت های بازرگانی:

در واحدهای بازرگانی کالا خریداری میشود و بدون تغییر در شکل فیزیکی کالا با تعیین درصد سود بفروش میرسد.

کالاها در شرکتهای تولیدی:

الف) مواد اولیه: مواد اولیه اقلامیست مشهود که از منابع طبیعی تحصیل و یا از فروشندگان مرتبط با آن جهت تولید محصول خریداری میشود. مثل چوب در تولید میز و صندلی

ب) کالاهای در جریان ساخت: به کالاهایی اطلاق میشود که فرایند ساخت آن تکمیل نشده است.

برای ارزشیابی کالاهای در جریان ساخت، مواد مستقیم، دستمزد مستقیم و سربار (بالاسری) بکار رفته تا تاریخ ارزشیابی، به کالاهای در جریان ساخت تخصیص میابد.

ج) کالاهای ساخته شده (محصول نهایی): کالاهایی که فرایند ساخت آنها تکمیل شده و آماده فروشند.

د) ملزومات (مواد غیر مستقیم): مواد یا کالاهایی هستند که بصورت مستقیم در تولید محصول نقش ندارند مثل روغن و گریس ماشین آلات تولید، سمباده جهت صاف کردن سطوح محصول تولید شده و ...

نحوه ارائه موجودی مواد و کالا در ترازنامه

بهای تمام شده کالاهای موجود در پایان دوره (کالاهایی که بفروش نرسیده اند) بعنوان موجودی کالا منعکس میشوند. در صورتهای مالی شرکتهای بازرگانی تنها یک حساب موجودی مواد و کالا مشاهده میشود ولی در واحدهای تولیدی، موجودی مواد اولیه، موجودی کالای در جریان ساخت و موجودی کالاهای پایان دوره نشان داده میشود. موجودی مواد غیرمستقیم تولید را نیز میتوان تحت عنوان سایر موجودیها در صورتهای مالی نشان داد.

موجودی مواد و کالا در ترازنامه بعد از حسابهای دریافتی قرار میگیرد.

آن گروه از کالاها که انتظار نمیروند طی یکسال پیش رو بفروش رسد، در رده داراییهای غیر جاری قرار میگیرند.

شناسایی و اندازه گیری موجودی مواد و کالا

کلیه موجودیها در زمان انبارگردانی صرفنظر از محل نگهداری، در مالکیت واحد تجاریست و باید در موجودی کالا منظور شود.

در کالاهای خریداری شده اگر عملیات خرید تکمیل نشده و اقدامی از جانب فروشنده جهت ارسال کالا انجام نشده نباید جزو موجودی کالا محسوب شود.

همچنین کالاهای خریداری شده اگر عملیات خرید تکمیل شده ولی دریافت نگردیده از نظر قانونی در مالکیت خریدار است و باید جزو موجودی کالا محاسبه شود.

موجودی کالای بین راهی

وقتی مراحل فروش کالا توسط فروشنده تکمیل شده اما خریدار هنوز کالا را دریافت نکرده است، باید توجه داشت که حق مالکیت از فروشنده به خریدار زمانی انتقال پیدا میکند که مخاطرات و مزایای مالکیت و مسئولیت قانونی کالا از یک طرف معامله به طرف دیگر منتقل شود.

کالاهای بین راهی به کالاهایی اطلاق میشود که عملیات خرید آن تکمیل شده ولی کالا بدست خریدار نرسیده است.

در زیر متداولترین روشهای انتقال و تحویل کالا به خریدار که در قراردادهای خرید ذکر میشود اشاره میکنیم:

F.O.B: به معنی تحویل کالا روی عرشه کشتی میباشد، خطرات و خسارات احتمالی وارده به کالا از زمانی که کالا روی عرشه قرار میگیرد از فروشنده به خریدار انتقال داده میشود.

C & F: بمعنی بهای خرید کالا با اضافه کرایه حمل است.

فروشنده باید کرایه و هزینه های لازم جهت حمل کالا به مقصد تعیین شده را بپردازد اما خطر هرگونه خسارت یا مفقودی کالا از عرشه کشتی مقصد بعهده خریدار میباشد.

نکته: خریدار بمنظور جبران خسارت احتمالی ناشی از هرگونه خسارت احتمالی، کالاهایی که تحت شرایط C & F خریداری میشود را به هزینه خود بیمه میکند.

C.I.F: بهای خرید کالا با اضافه بیمه و کرایه حمل است.

در این شرایط فروشنده موظف است کالا را در مقابل هرگونه خسارت احتمالی طی مدت حمل بیمه کرده و حق بیمه را بپردازد. مسئولیت کالا پس از تحویل در بندر، با خریدار است.

EX.WORK: طبق این شرایط فروشنده موظف است کالا را با قبول هزینه های بیمه و بارگیری و ... درب کارخانه خریدار به خریدار تحویل دهد.

کالاهای امانی ما نزد دیگران

در این مورد، آمر کالاهای خود را به شخص دیگر (حق العمل کار) جهت فروش آن ارسال میکند و حق العمل کار هم بدون تقبل هیچگونه تعهدی بجز حفاظت و مراقبتهای معمول در برابر خسارت احتمالی ، متعهد میشود کالاها را تا زمان فروش نزد خود نگهدارد.

هنگامی که حق العمل کار کالاها را بفروش رساند پس از کسر هزینه های فروش ، مبلغ را برای آمر واریز میکند. کالاهایی که بصورت امانی به حق العمل کار داده میشود ولی تا آخر سال مالی بفروش نمیرسند در مالکیت آمر است و باید در صورتهای مالی آمر به قیمت بهای تمام شده (هزینه های جابجایی و حمل به محل حق العمل کار) منعکس شود. حق العمل کار هیچگونه ثبت حسابداری بابت کالاهای امانی دریافتی ثبت نمیکند.

روشهای اندازه گیری مقادیر موجودی کالا:

الف (ادواری

ب) دائمی

الف (روش ادواری: در این روش اندازه گیری مقدار دقیق موجودی کالاها در طی دوره امکانپذیر نیست زیرا هنگام ثبت سند حسابداری خرید و فروش ، حساب موجودی کالا درگیر نمیشود بهمین دلیل فقط در پایان سال با شمارش دقیق میتوان به موجودی واقعی کالاها دست یافت.

برای محاسبه بهای تمام شده کالاها در پایان دوره، هر گروه از کالاهای شمارش شده در بهای تمام شده یک واحد کالا ضرب و محاسبه میشود.

بنابراین در روش ادواری اطلاعات مربوط به موجودی کالاها در هر مقطع زمانی به آسانی قابل بررسی و در دسترس نخواهد بود.

ب) روش دائمی: واحدهای تجاری نیاز دارند در لحظه از موجودی دقیق کالاهای خود آگاهی داشته باشند. چون در روش دائمی سند حسابداری خرید و فروش به موجودی کالا و بهای تمام شده کالای فروش رفته ثبت میشود، میتوانید در لحظه میتوانید از مقدار و ارزش ریالی کالاهای خود آگاهی داشته باشید.

روش دائمی

موجودی کالا ***
نقد و بانک ***

روش ادواری

سند حسابداری خرید:

خرید ***
نقد و بانک ***

سند حسابداری برگشت از خرید:

نقد و بانک ***
برگشت از خرید و تخفیفات ***
موجودی کالا ***

سند حسابداری فروش:

نقد و بانک ***
فروش ***
نقد و بانک ***
فروش ***
بهای تمام شده کالای فروش رفته ***
موجودی کالا ***

سند حسابداری برگشت از فروش:

برگشت از فروش و تخفیفات ***
نقد و بانک ***
موجودی کالا ***
برگشت از فروش و تخفیفات ***
نقد و بانک ***
بهای تمام شده کالای فروش رفته ***

هر واحد تجاری صرفنظر از بکارگیری روش دائمی یا ادواری، بدلیل ضایعات، شکستگی، سرقت، ثبت نادرست ، ... باید حداقل سالی یکبار انبارگردانی کنند. در پایان انبارگردانی و با ثبت رسید و حواله اصلاحی، حساب موجودی مواد و کالا جهت اصلاح حساب، بدهکار یا بستانکار میشود و حساب تعدیل موجودی کالا از قبیل اضافی / کسری بدهکار یا بستانکار میشود. حساب مذکور در پایان سال به خلاصه حساب سود و زیان بسته میشود.

ثبت‌های پایان سال مالی به روش‌های دائمی و ادواری:

روش ادواری

خلاصه حساب سود و زیان ***
خرید ***

خلاصه حساب سود و زیان ***
موجودی کالای اول دوره ***

موجودی کالای پایان دوره ***
خلاصه حساب سود و زیان ***

هیچگونه ثبتی انجام نمیشود

روش دائمی

بابت بستن حساب خرید:

هیچگونه ثبتی انجام نمیشود

بابت بستن موجودی اول دوره:

هیچگونه ثبتی انجام نمیشود

بابت بستن موجودی پایان دوره:

هیچگونه ثبتی انجام نمیشود

بابت ثبت نهایی پایان سال:

خلاصه حساب سود و زیان ***

بهای تمام شده کالای فروش رفته ***

* از آنجایی که در روش ادواری هنگام فروش ثبتی بابت بهای تمام شده کالای فروش رفته انجام نمیگردد، موجودی کالای پایان دوره و اول دوره دست نخورده باقی میمانند و باید در پایان سال به حساب خلاصه حساب سود و زیان بسته میشود.

شکل گزارش صورت سود و زیان در روشهای دائمی و ادواری:

روش ادواری		روش دائمی	
1.000	فروش	1.000	فروش
	ب ت ک ف ر:	550	ب ت ک ف ر
200	موجودی اول دوره		
500	خرید خالص	450	سود ناخالص
700	کالای آماده برای فروش		
	کسر میشود:		
150	موجودی کالای پایان دوره		
550	ب ت ک ف ر:		
450	سود ناخالص		

عوامل تشکیل دهنده بهای تمام شده موجودی مواد و کالا:

یکی از مسائل مهم در ارتباط با موجودی مواد و کالا، اندازه گیری ارزش آنها جهت انعکاس در صورتهای مالی است. مبنای اصلی اندازه گیری موجودی کالاها بهای تمام شده کالاهاست. بهای تمام شده یک واحد از موجودی کالا، شامل جمع مخارج انجام شده برای تحصیل کالاهای مورد نیاز برای فروش است. هزینه های اداری و تشکیلاتی و هزینه های توزیع و فروش جزو هزینه های دوره محسوب میشوند و در محاسبات بهای تمام شده کالا منظور نمیشود زیرا هزینه های مذکور ارتباط مستقیمی با تولید یا خرید کالا ندارند.

برخی هزینه هایی که ارتباط مستقیمی با موجودی کالا دارند عبارتند از:

- 1) هزینه های حمل کالا به مقصد
- 2) تخفیفات نقدی خرید با توجه به نحوه عمل حسابداری آن
- 3) هزینه های تولید در واحدهای تولیدی و بهای تمام شده خرید در واحدهای بازرگانی

1) هزینه های حمل کالا به مقصد: طبق اصل بهای تمام شده ، هزینه های حمل و سایر هزینه های در ارتباط با خرید مواد اولیه برای مصرف که پرداخت میشوند. از لحاظ تئوریک هزینه های حمل به مقصد باید به نسبت کالای فروش رفته و موجودی بین بهای تمام شده کالای فروش رفته سرشکن شود.

2) تخفیفات نقدی خرید با توجه به نحوه عمل حسابداری آن:

طبق اصل بهای تمام شده خالص پرداختی نقدی معرف بهای تمام شده است. کلیه تخفیفات نقدی پیشنهادی اعم از اینکه استفاده شده یا استفاده نشده و از دست رفته باشد باید از مبلغ فاکتور خرید کسر شود. در صورتی که از تخفیفات نقدی خرید استفاده نشود، حسابی تحت عنوان تخفیفات از دست رفته بميزان تخفیفات استفاده نشده بدهکار و بعنوان هزینه مالی ثبت میشود. تخفیفات نقدی خرید در حسابداری یا به شکل درآمد و یا کاهنده بهای تمام شده خریدها ثبت میگردد. بمنظور انعکاس صحیح تر بهای تمام شده خریدهای نسبه را میتوان پس از کسر تخفیفات نقدی خرید ثبت کرد. در این روش حساب موجودی مواد و کالا و حسابهای پرداختنی به مبالغ خالص فاکتور ثبت میشود و در صورتیکه پرداخت طی مدتی که از تخفیف میتوان استفاده کرد ، صورت نگهدارنده ای تحت عنوان هزینه تخفیفات استفاده نشده شناسایی و در حسابها ثبت میشود.

هزینه های تولید:

بهای تمام شده کالاهای در جریان ساخت و کالاهای ساخته شده (محصول) شامل: مواد مستقیم ، دستمزد مستقیم و هزینه های سربار (بالاسری) است. هزینه های سربار شامل : هزینه های غیر مستقیم تولید مثل استهلاک ماشین آلات، هزینه حقوق کارگران غیر خط تولید، سوخت، اجاره محل ، ...

صورتحساب بهای تمام شده محصولات

14.000	موجودی اول دوره مواد اولیه
126.000	خرید
	کسر میشود:
(1.800)	برگشت از خرید و تخفیفات
(1.200)	تخفیفات نقدی خرید
<u>123.000</u>	خرید خالص
137.000	مواد اولیه آماده برای مصرف
	کسر میشود:
(17.000)	موجودی پایان دوره مواد اولیه
<u>120.000</u>	مواد مستقیم
200.000	دستمزد مستقیم
	هزینه های سربار (بالاسری) :
52.000	حقوق و دستمزد سرپرست تولید
20.000	اجاره محل
18.000	ملزومات مصرفی
13.000	هزینه سوخت و قبوض
12.000	استهلاک ماشین آلات تولید
33.000	سایر هزینه های سربار
<u>150.000</u>	جمع هزینه های سربار
470.000	جمع
<u>33.000</u>	کالاهای در جریان ساخت اول دوره
503.000	مخارج تولید
	کسر میشود:
<u>28.000</u>	کالاهای در جریان ساخت پایان دوره

475.000

بهای تمام شده محصول

مواد اولیه مصرف شده مشابه بهای تمام شده کالای فروش رفته در صورت حساب سود و زیان تهیه میشود. صورت حساب بهای تمام شده کالای ساخته شده اصولاً برای استفاده های داخلی تهیه میشود و شامل جزئیاتی است که بندرت در صورتهای مالی نهایی افشا میگردد. قسمت بهای تمام شده کالای فروش رفته در یک واحد تولیدی مشابه قسمت بهای تمام شده کالای فروش رفته در یک واحد بازرگانی است اما بجای خرید کالا ، بهای تمام شده کالای ساخته شده طی دوره در صورت حساب سود و زیان ارائه میشود.

سیستمهای هزینه یابی – هزینه یابی سفارش کار :

این سیستم هنگامی مورد استفاده قرار میگیرد که واحد تجاری محصولات گوناگون بر اساس سفارش مشتریان خود تولید میکند. در این روش محصولات از هم متمایز میشوند و مخارج تولید هر سفارش بطور جداگانه شناسایی میشود. کارت هزینه سفارش کار بمنظور گردآوری هزینه مواد اولیه ، دستمزد مستقیم و سربار هر سفارش مورد استفاده قرار میگیرد. هزینه های ثبت شده در کارت هزینه سفارش کار تا زمان تکمیل سفارش بعنوان موجودی کالای در جریان ساخت محسوب میشود. بهای تمام شده سفارشات تکمیل شده تا زمانی که تحویل نشده و مالکیت آنها به مشتریان انتقال نیافته ، بخشی از موجودی کالای ساخته شده ما به حساب می آید.

هزینه یابی مرحله ای :

هزینه یابی مرحله ای هنگامی مورد استفاده قرار میگیرد که تعداد زیادی محصول مشابه بطور یکنواخت و انبوه ساخته میشود و فرایند تولید معمولاً به مراکز هزینه و دواير تولید تقسیم میشود. هزینه های مواد مستقیم ، دستمزد مستقیم و سربار بر حسب مراکز هزینه (دواير تولید) گردآوری میشود و بهای تمام شده کالاهای در جریان ساخت ، از مجموع همه هزینه های واقع شده در مورد کالاهای در جریان ساخت در مراکز مختلف هزینه بدست می آید. در روش هزینه یابی مرحله ای بهای تمام شده یک واحد محصول معمولاً از طریق بررسی گزارش هزینه های دواير تولید قابل محاسبه است. اگر مخارج تولید در فرآیند مشخصی از ساخت به چند محصول مربوط گردد ، برای محاسبه بهای تمام شده یک واحد، مخارج مشترک باید بین محصولات تولید شده تخصیص یابد و این کار اغلب بر اساس ارزش فروش محصولات صورت میگیرد .

ارزش فروش محصولات / جمع مخارج تولید = نسبت بهای تمام شده

که با ضرب کردن آن در بهای فروش هر محصول ، بهای تمام شده برآوردی محصول مشخص میشود.

برای تخصیص مخارج به محصولاتی که وارد فرآیند تولید شده اند از دو روش میتوان استفاده کرد:

1) هزینه یابی مستقیم

2) هزینه یابی جذبی (کامل)

هزینه یابی مستقیم:

در این روش کلیه هزینه ها باید به ثابت و متغیر طبقه بندی شوند.

هزینه های متغیر: هزینه هایی که به تناسب میزان تولید تغییر میکند. مثلا اگر شما میز و صندلی تولید میکنید و از سمباده جهت صاف کردن لبه های میز استفاده میکنید، هرچقدر میز بیشتری تولید کنید سمباده بیشتری مصرف خواهید کرد و بالطبع هزینه خرید سمباده بیشتر خواهد بود.

هزینه های ثابت: عبارت است از هزینه هایی که علی رغم تغییر در حجم تولید، ثابت باقی میمانند.

مثل هزینه اجاره محل، شما در ماه باید یک مبلغ اجاره ثابتی بپردازید حال در طول یکماه چه 1 واحد محصول تولید کرد 1000 واحد محصول

در هزینه یابی مستقیم، تنها هزینه هایی به محصولات تخصیص می یابد که مستقیما با تغییرات در سطح تولید تغییر میکنند. بنابراین بر اساس این روش تنها باید هزینه مواد مستقیم، دستمزد مستقیم و سربار متغیر کارخانه در بهای تمام شده کالاهای در جریان ساخت و کالاهای ساخته شده منظور شود و بهمین ترتیب بهای تمام شده کالاهای فروش رفته نیز صرفا باید شامل هزینه های متغیر باشد.

هزینه یابی جذبی:

در این روش کل هزینه های تولید اعم از هزینه های ثابت و متغیر، هزینه های مستقیم و غیر مستقیم که در فرآیند تولید واقع میگردد به محصولات تخصیص می یابد و در بهای تمام شده موجودیها منظور میگردد.

از نقطه نظر تهیه صورتهای مالی عدم احتساب هزینه های سربار در بهای تمام شده کالاها جزو روشهای پذیرفته شده حسابداری نمیشود.

روش هزینه یابی مستقیم از نظر مقاصد مالیاتی نیز پذیرفته نیست زیرا به ارائه ارزش موجودی کالا به مبلغی کمتر از میزان واقعی منجر میشود.

انحرافات از اصل بهای تمام شده و سایر موارد در حسابداری موجودی کالا

اصول پذیرفته شده حسابداری در شرایط معین ، انحراف از اصل بهای تمام شده را در حسابداری موجودی کالا مجاز شناخته است . در اغلب این موارد به رعایت اصل محافظه کاری در مقایسه با اصل بهای تمام شده رجحان داده شده است . انحرافات اصل بهای تمام شده را میتوان به 4 دسته طبقه بندی کرد :

1) اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار

2) ارزش خالص بازیافتنی

3) ارزش جایگزینی (ارزش جاری)

4) قیمت فروش

اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار:

انحراف عمده از اصل بهای تمام شده در زمان اندازه گیری ارزش موجودی کالاها اتفاق می افتد، اگر ارزش موجودی کالاها به هر دلیلی به کمتر از بهای تمام شده کاهش یابد و برآورد شود که این کاهش موقتی نیست ، ارزش موجودی کالاها بمنظور انعکاس این زیان، باید کاهش یابد.

انحراف از بهای تمام شده بر این اساس صورت میگیرد که زیان ناشی از کاهش ارزش موجودی مواد و کالا باید بعنوان هزینه به حساب درآمدهای همان دوره ای منظور شود که زیان واقع شده است.

طبق اصل محافظه کاری زیانهای مشخص شده که مربوط به کاهش ارزش بازار موجودی کالاهاست، اگر چه از طریق انجام مبادلات خاصی اثبات نگردیده است ، در دوره وقوع شناسایی میشود.

طبق قاعده اقل بهای تمام شده ، بهای تمام شده یک واحد موجودی در پایان دوره مالی به اقل بهای تمام شده اولیه ارزش گذاری میشود.

مثلا کالایی در شهریور سال 99 به مبلغ 50.000 خریداری شود و همین کالا در پایان سال اگر جزو کالاهایمان باشد و بتوان آن را به مبلغ 45.000 خریداری کرد، موجودی کالای مزبور را باید به مبلغ 45.000 ارزشیابی کرد. ما به التفاوت 5.000 در سود و زیان همان سال بعنوان زیان محاسبه میشود.

نحوه حسابداری اثرات ناشی از اعمال قاعده اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار:

طبق قاعده اقل بهای تمام شده ، موجودی کالا باید به های تمام شده هر کدام که کمتر است ارزشیابی شود.

مزایای این روش ارزشیابی موجودی کالا عبارتست از :

- 1: شناسایی هرگونه زیان ناشی از کاهش ارزش در همان دوره وقوع
- 2: ارزشیابی موجودی های کالا به مبلغی که انتظار می رود در تحصیل درآمد دوره های آتی سهم داشته باشد.

هنگام اعمال قاعده اقل بهای تمام شده باید به دو مسئله مهم توجه داشت:

- 1) نحوه بکارگیری قاعده مزبور برای اندازه گیری ارزش کلیه موجودی مواد و کالا
- 2) نحوه ثبت نتیجه ارزشیابی موجودیهای کالا از طریق اعمال قاعده مزبور در حسابها و نحوه گزارش گیری آن در صورت های مالی پایان دوره

اندازه گیری ارزش کلیه موجودی های کالا

- 1) مقایسه بهای تمام شده و قیمت بازار هر یک از اقلام موجودی بطور جداگانه
  - 2) مقایسه بهای تمام شده و قیمت بازار هر گروه از اقلام موجودی بطور جداگانه
  - 3) مقایسه کل بهای تمام شده تمامی موجودی ها با جمع کلی قیمت بازار آنها
- صرفنظر از اینکه کدامیک از سه روش مزبور بکار گرفته میشود ، ابتدا باید هر یک از اقلام موجودی به اقل بهای تمام شده ارزشیابی و قیمت گذاری شود.
- اعمال روش اول به ارزشیابی موجودیهای کالا به کمترین قیمت منجر میگردد در حالیکه اعمال روش سوم به ارزشیابی موجودیهای کالا به بالاترین قیمت منتهی میشود.

روشهای جریان هزینه موجودی مواد و کالا و تطابق هزینه و درآمد

هدف این بخش بحث و تشریح مفروضات منطبق با اصول پذیرفته شده حسابداری در مورد جریان هزینه موجودیهاست.

روشهای جریان هزینه موجودیها:

موضوع مهم و اساسی در ارتباط با حسابداری موجودی کالا، تخصیص بهای تمام شده کالاهای آماده برای فروش یا مصرف و اقلام باقیمانده در پایان دوره است. خرید یا تولید کالا طی یک دوره به جریان ورود هزینه منجر میشود. مجموع جریان ورود هزینه و بهای تمام شده اقلام موجودی در ابتدای دوره معرف بهای تمام شده کالاهای آماده برای فروش طی دوره خواهد بود. فروش یا مصرف موجودیها به خروج هزینه منتهی میشود. تفاوت بین جریان ورود و خروج هزینه، بهای تمام شده موجودی کالا در پایان دوره است. اگر قرار باشد موجودیهای کالا به بهای تمام شده اندازه گیری شود و تعداد خریدهای با قیمتهای متفاوت نیز متعدد باشد، سوالی که مطرح میشود این است که موجودیها باید با چه قیمتی ارزشیابی شود؟ عبارت دیگر لازم است مشخص شود که موجودیها و کالاهای فروش رفته از کدام اقلام و از کدام خریدها میباشد، بنابراین به این دلایل و بخاطر تحقق هدفهای گزارشگری مالی، حسابداران باید یکی از روشهای معمول تعیین بهای تمام شده را انتخاب کنند. طبق اصول حسابداری رُش انتخاب شده باید به گونه ای باشد که سود و زیان هر دوره را با توجه به شرایط خاص آن منعکس کند.

روشهای متداول ارزشیابی بهای تمام شده کالاها:

- 1) روش شناسایی ویژه
- 2) روش میانگین موزون
- 3) روش میانگین موزون متحرک (روش محاسبه در نرم افزار منطق)
- 4) fifo (first in first out) یا اولین صادره از اولین وارده
- 5) lifo (last in first out) یا اولین صادره از آخرین وارده

1) روش شناسایی ویژه:

در این روش چون تنوع و تعداد کالاها کم است، میتوان به راحتی قیمت هر کالا را بصورت عینی تعیین کرد. مثلا اگر شما نمایشگاه اتومبیل دارید و تعداد 10 خودرو در پارکینگ نمایشگاه دارید بر راحتی میتوانید قیمت خرید هر خودرو را بخاطر بسپارید.

بکارگیری چنین روشی در شرایطی که تعداد معدودی کالا وجود دارد و تفکیک آنها از هم به آسانی امکانپذیر است، رضایت بخش باشد اما بکارگیری آن در واحدهای تولیدی و فروشگاهی بزرگ بعلت تعدد خرید و تعداد زیاد کالا عملا غیر ممکن است.

2) روش قیمت میانگین موزون :

چون تعداد کالا و تعدا خرید کالاها زیاد است ، در این روش از قیمت کالاهای موجود میانگین میگیریم.
روش میانگین موزون بیشتر در سیستمهایی که از روش ادواری در ثبتهای خود استفاده میکنند بکار میرود زیرا در این روش قیمت میانگین را تنها در پایان دوره میتوان محاسبه و مشاهده کرد.

استفاده از این روش در سیستم ثبت ادواری موجودیهای کالا مناسب است ، زیرا:

1) موجودی مقادیر عینی کالا تا پایان دوره مالی تعیین نمیشود

2) قیمت میانگین موزون یک واحد را تنها در پایان دوره مالی میتوان تعیین کرد

ارزش موجودی کالاهایی که با روش میانگین موزون محاسبه میشود با ارزش جاری آنها مطابقت ندارد و بدلیل ماهیت روش میانگین موزون ، هنگامی که قیمتا رو به افزایش است کمتر از ارزشهای جایگزینی و هنگامی که قیمتها رو به کاهش است بیشتر از ارزشهای جایگزینی خواهد بود.

روش حاسبه به روش میانگین به این شکل است که می بایستی تمام وارده ها را با هم جمع مقرداری و ریالی نموده و مبلغ کل را به مقدار کل تقسیم نمائیم سپس مقدار موجودی پایان دوره و مقدار کالای فروش رفته یا مصرف شده را در مقدار آنها ضرب نموده و به مبلغ آنها دست پیدا کنیم.

مبلغ	مقدار	شرح
500	10	موجودی اول دوره
800	5	خرید اول
1000	8	خرید دوم

روش محاسبه بهای تمام شده کالاها در پایان دوره:

$$(10 * 500) + (5 * 800) + (8 * 1000) = 17000 \quad 17000 / 23 = 739 \quad \text{قیمت میانگین هر واحد کالا}$$

3) روش میانگین موزون متحرک:

وقتی شرکتی از سیستم ثبت دائمی استفاده میکند نمیتواند از روش میانگین موزون استفاده کند زیرا قیمت میانگین موزون یک واحد کالا را در طی دوره یا در لحظه نمیتوان محاسبه کرد ، بمنظور رفع این مشکل از روش میانگین موزون متحرک استفاده میکنند.

در این روش با هر بار خرید میانگین قیمت خرید تغییر میکند و شما میتوانید در لحظه بهای تمام شده هر کالا را مشاهده کنید.

بکارگیری این روش در مواردی که از سیستم ثبت دائمی استفاده میشود مناسب است زیرا این روش قیمت میانگین جاری را بر مبنایی یکنواخت محاسبه و ارائه میدهد.

بیشتر حسابداران تمایل دارند از روش میانگین موزون متحرک استفاده کنند تا از محاسبه ارزشهای نامعقول در مورد موجودی کالا و بهای تمام شده کالاهای مصرف شده یا فروش رفته اجتناب گردد.

بکارگیری این روش در سیستم ثبت دائمی بسیار مناسب است زیرا قیمت میانگین جاری را بر مبنایی یکنواخت محاسبه و ارائه میدهد.

شرح	مقدار	مبلغ	بهای تمام شده
موجودی اول دوره	10	500	500
خرید اول	5	800	600
خرید دوم	8	1000	739

روش محاسبه:

$$\text{موجودی اول دوره } 500 = 10 * 500 / 10$$

$$\text{خرید اول } 600 = (10 * 500 + 5 * 800) / 15$$

$$\text{خرید دوم } 739 = (10 * 500 + 5 * 800 + 8 * 1000) / 23$$

4) (first in first out) fifo یا اولین صادره از اولین وارده:

در این روش همانطور که از نامش پیداست ، کالاهایی ابتدا بفروش میرسند که زودتر خریداری شده اند.

معمولا مدیران مایلند کالاهایی که قدیمتر هستند را زودتر بفروشند ، این روش دارای نظم است و بکارگیری آن نیز آسان است و با اصل بهای تمام شده نیز مطابقت دارد.

استفاده از این روش باعث میشود تا بهای تمام شده کالاها به ارزش جاری بازار که برای جایگزینی موجودی کالاها نیز باید پرداخت شود ، نزدیکتر گردد.

در این روش کالاها بترتیبی که خریداری میشوند بفروش میرسند ، بنابراین موجودی پایان دوره کالاها متشکل از جدیدترین خریدهاست.

روش فایفو را میتوان هم در سیستم دائمی و هم در سیستم ادواری ثبت کرد.

هنگامی که قیمتها رو به افزایش است : FIFO

هنگامی که قیمتها رو به کاهش است : LIFO

مزایای روش فایفو:

- 1) امکان بکارگیری در سیستمهای ثبت دائمی و ادواری
- 2) سهولت بکارگیری این روش
- 3) نزدیک بودن بهای تمام شده کالاها به قیمت بازار
- 4) تطابق جریان هزینه با گردش فیزیکی موجودیها
- 5) جلوگیری از تحریف و دستکاری در سود و زیان

معایب:

هنگامیکه قیمتها روند صعودی دارد سود خالص گزارش شده بیشتر از میزان واقعی گزارش خواهد شد.

شرح	مقدار	مبلغ	بهای تمام شده
موجودی اول دوره	10	500	500
خرید اول	5	800	600
فروش	11	؟	

روش محاسبه:

$$(10 * 500) + (1 * 800) = 5800$$

5) lifo (last in first out) یا اولین صادره از آخرین وارده:

در این روش کالاهایی که آخر خریداری شده اند زودتر بفروش میرسند، اگر چه مفهوم این روش ساده است ولی بکارگیری آن مشکل و مستلزم ثبت و نگاهداری مدارک تفصیلی است.

در مواردی که قیمتها صعودی است بکارگیری روش لایفو باعث بهبود جریان وجوه نقد از طریق کاهش هزینه در مالیات میشود، بهمین دلیل در برخی کشورها یکی از شرایط بکارگیری روش لایفو بخاطر نقطه نظر مقاصد مالیاتی آن است.

هنگامیکه سیستم ثبت ادواری مورد استفاده است، موجودیهای پایان دوره شمارش و سپس برای قیمت گذاری آنها با استفاده از مفهوم لایفو بترتیب از نرخهای مربوط به اولین خریدها استفاده میشود.

مزایا:

رعایت اصل تطابق هزینه و درآمد: با اعمال روش لایفو بهای تمام شده جاری کالاهای فروش رفته با درآمدهای جاری مطابقت داده میشود و در نتیجه سود جاری دقیقتر اندازه گیری میشود. باید توجه داشت که عدم تطابق درآمد با هزینه به ارائه سودهای غیر واقعی منجر میشود. یعنی بهای تمام شده کالاهای فروش رفته کمتر از میزان واقعی ارائه میگردد و در نتیجه سود بیشتر از میزان واقعی نشان داده میشود.

مزایای مالیاتی: بکارگیری روش لایفو در شرایطی که سطح قیمتها روند صعودی دارند، موجب انتقال مالیات از دوره ای به دوره دیگر میشود زیرا اقلامی که جدیداً با قیمت بالا خریداری شده اند با درآمدهای جاری مقابله نمیشود و به این ترتیب صرفه جویی مالیاتی ایجاد میشود.

کاهش نوسانات سودهای آتی: با بکارگیری این روش سودهای آتی واحد تجاری تحت تاثیر کاهش های آتی قیمتها قرار نمیگیرد زیرا هزینه های جاری با درآمدهای جاری مقابله میشود.

معایب:

کاهش سود، ارزشیابی کمتر از واقع موجودیها، کاهش اجباری موجودی اول دوره، پیچیدگی و مشکلات بکارگیری

شرح	مقدار	مبلغ	بهای تمام شده
موجودی اول دوره	10	500	500
خرید اول	5	800	600
فروش	11	?	

محاسبه:

$$(5 * 800) + (6 * 500) = 7000$$

کنترل موجودی های مواد و کالا

همانطور که اشاره شد، موجودی مواد و کالا شامل مواد اولیه، کالای در جریان ساخت و محصول میباشد که توسط واحد تجاری برای مدت کوتاهی قبل از اینکه از طریق فروش به وجه نقد تبدیل شوند، نگهداری میشوند. موجودیها یکی از فعالترین عناصر عملیاتی واحد تجاری محسوب میشوند که در ترازنامه و صورت سود و زیان ارائه میگردد. حفظ تعادل در سرمایه گذاری موجودیها نیاز به برنامه ریزی و کنترل دقیق دارد زیرا نگهداری موجودی مازاد بر میزان مورد نیاز، موجب افزایش هزینه نگهداری خواهد شد. از طرف دیگر نبود یا کمبود موجودی مواد و کالا موجب وقفه در تولید میشود. میزان سرمایه گذاری در موجودیها با توجه به شرایط موجود، نوع صنعت و ویژگیهای واحد تجاری متفاوت است. میزان موجودیها تاثیر مستقیم بر بازدهی سرمایه گذاری دارد، هنگامی که سرمایه گذاری در موجودیها افزایش می یابد بازده سرمایه گذاری بدلیل افزایش هزینه های تامین مالی کاهش می یابد. پس بنابراین نگهداری موجودیها به میزانی بیش از سطوح مورد نیاز تاثیر مضاعف بر بازدهی و سرمایه گذاری دارد.

مدیریت و کنترل موجودیها از اهمیت ویژه ای برخوردار است و برای رسیدن به اهداف زیر ضروری است:

- 1) تولید با حداکثر کارایی
- 2) تامین نیازهای مشتریان از نقطه نظر کیفیت کالا، تحویل بموقعو غیره به بهترین نحو ممکن
- 3) نگهداری میزان موجودیها در سطوح منطقی و اقتصادی بمنظور جلوگیری از رکود بخشی از سرمایه واحد تجاری در اینگونه داراییها
- 4) به حداقل رساندن هزینه های نگهداری موجودیها
- 5) به حداکثر رساندن سود دوره مالی

اصول کلی کنترل موجودیها:

اصول کلی کنترل موجودیها را میتوان به شرح زیر خلاصه کرد:

- 1) در واحدهای تجاری نباید بدون اطلاع دایره خرید اقدام به خرید یا ایجاد تعهد خرید برای واحد تجاری نماید.
- 2) انبار باید از قبول کالاهایی که از قبل سفارش نشده یا منطبق با مشخصات سفارش خرید نیست خودداری کند.
- 3) بهای کالای خریداری شده باید پس از حصول اطمینان از دریافت کالای مربوط توسط واحد تجاری و بر اساس نرخ و مبالغ توافق شده قبلی پرداخت شود.
- 4) کنترلهای کافی نسبت به مقادیر مالاھایی که در انبار نگهداری میشود از طریق سیستمهای حسابداری اعمال گردد.

حفاظت از موجودیها :

ضرورت حفاظت از موجودیها در واحدهای تجاری دلایل مختلفی دارد و به نوع ، ارزش ، وزن ، اندازهموجودیها بستگی دارد. واحدهای تجاری میتوانند برای حفاظت از موجودیهای خود از طریق تدوین و اجرای مقرراتی در مورد انبارها و بررسی مستمر عملیات انبار اقدامات پیشگیر را به عمل آورند. برخی از این اقدامات پیشگیر در مورد عملیات انبارها به شرح زیر است:

- 1) ممنوعیت و محدودیت دسترسی و ورود افراد غیر مجاز به انبار
- 2) قفل نمودن درب انبارها در ساعات غیر کاری
- 3) شمارش ، توزین یا اندازه گیری تمام اقلام دریافت شده و کنترل دقیق آنها با سفارشهای خرید یا سایر مدارک که هنگام دریافت کالا در دسترس میباشد.
- 4) کنترل دقیق اقلام وارده به انبار از لحاظ تعداد، وزن وضعیت و مشخصات
- 5) وجود درخواست کالا نسبت به کلیه اقلامی که باید از انبار خارج شود.
- 6) نگهداری اقلام گرانبها در قفسه ها یا مکانی که بتوان آن را محصور و قفل کرد.
- 7) کنترل و شمارش ادواری موجودیها و مطابقت با مدارک مربوط
- 8) بررسی مصارف غیر عادی ، کسریهای احتمالی و مصارف تایید نشده
- 9) کنترل ادواری برگه های درخواست کالا از انباراز لحاظ معتبر بودن امضا های مجاز برای دریافت کالا از انبار

انبارداری و عملیات روزمره انبار

آن گروه از واحدهای تجاری که فاقد روشهای انبارداری منظم و مطمئن هستند ممکن است زیانهای متعددی از این طریق متحمل شوند. بر فرض مثال ، بعلت نبود موجودیهای کافی ممکن است وقفه های زیانبار در تولید بوجود آید و یا برای جلوگیری از بروز این قبیل وقفه ها اقدام به خریدهای عجولانه و سریع شود که این موضوع منجر به افزایش هزینه های تولید میشود.

و از طرف دیگر نگهداری موجودیهای بیش از حد مورد نیاز موجب انباشت سرمایه در موجودیها و افزایش هزینه های ناشی از انبار کردن مواد و نابابی آنها گردد.

حیف و میل کالاها ، فاسد شدن آنها و عدم توجه در جابجایی و حراست از آنها به کاهش سود و منجر به زیان شود. بنابراین احداث انبارهای مجهز و اداره آنها طبق روشهای صحیح یکی از شرایط ضروری استفاده کامل از یک سیستم حسابداری صنعتی است.

سازمان و محل انبار

انبار واحدها تولیدی با توجه به نوع صنعت، نوع فعالیت و خط مشی های مدیریت واحد تجاری متفاوت خواهد بود. اما بطور کلی میتوان انبارها را از لحاظ سازمانی به دو نوع فرعی و مرکزی تقسیم کرد. محل انبار باید طوری طراحی شود حداکثر کارایی و سرعت عمل را ممکن سازد، انبارها باید حتی المقدور نزدیک به محل دریافت و ارسال کالا باشد تا هزینه های نقل و انتقال به حداقل تقلیل یابد. در عین حال انبارها باید در مکانهایی احداث شوند که به آسانی در دسترس کلیه قسمتها بخصوص قسمتهایی که مواد سنگین و پر حجم مصرف میکنند قرار داشته باشد. در کارخانه های بزرگ که تعداد دوایر تولید آنها زیاد است نمیتوان انبارها را در محلهایی قرار داد که هم به دایره دریافت کالا و هم به کلیه دوایر مصرف کننده نزدیک باشد یا تحویل مواد به آسانی میسر گردد. بهمین دلیل در اینگونه موارد ایجاد انبارهای فرعی مناسب برای تحویل مواد به قسمتهای بخصوص کارخانه ضروری است. در این قبیل وضعیتهای انبار مرکزی مواد و قطعاتی را که هریک از انبارهای فرعی برای تحویل به حوزه عمل خود نیاز دارند هرچند وقت یکبار به آن انبارها صادر میکنند. در چنین شرایطی حتما باید کمک انباردارها در برابر انباردار کل مسئول باشند تا بتوان سیاستهای خرید، در یافت و صدور مواد از انبار را در تمام واحد تجاری به گونه ای هماهنگ و یکنواخت اجرا کرد.

مزایای تمرکز انبارها

- 1) صرفه جویی در تعداد کارکنان
- 2) کاهش هزینه های دفتری و صرفه جویی در لوازم مصرفی
- 3) آشنایی کارکنان انبار به مواد و کالاهای مختلف باعث میشود هنگام غیبت هریک از کارکنان انبار، سایرین بتوانند کار وی را انجام دهند.
- 4) تسهیل کنترل موجودیها
- 5) کم کردن موجودی کالاهای کمیاب یا کم مصرف
- 6) امکان کاهش سرمایه بکار گرفته شده

معایب تمرکز انبارها

- 1) افزایش هزینه های نقل و انتقال داخلی
- 2) دور بودن محل انبار از دوایر مصرف کننده ممکن است موجب تاخیر در تحویل بموقع مواد و کالا گردد.
- 3) بروز وقفه در کار دوایر تولیدی بخاطر خرابی وسائط حمل و نقل

سازمان داخلی انبارها

- کلیه موجودی مواد و کالا باید تحت اختیار یک نفر مسدول بعنوان انباردار باشد.
- انباردار باید در زمینه روشهای انبارداری مجرب و آزموده باشد و شایستگی اداره عملیات انبار را دارا باشد.
- اهم وظایف و مسئولیتهای انباردار به شرح زیر است:
- 1) پاکیزه و مرتب نگهداشتن انبار
  - 2) دریافت اقلام وارده به انبار پس از حصول اطمینان از مطابقت آنها با مشخصات مندرج در برگه سفارش کالا
  - 3) استقرار صحیح کالاها در انبار
  - 4) تطابق مانده کارتهای انبار با موجودیهای واقعی انبار
  - 5) ارسال تقاضای خرید کالا به قسمت خرید، در مواقعی که هر یک از کالاها به نقطه سفارش رسیده اند
  - 6) جلوگیری از ورود اشخاص غیر مجاز به داخل انبار
  - 7) تهیه گزارش مواد و کالای معیوب و کم مصرف جهت اطلاع مدیریت

طبقه بندی و کدگذاری کالاها

در واحدهای تولیدی بزرگ چون تعداد کالاها زیاد است برای هر یک از کالاها یک کد تعریف میشود تا بجای اسم و مشخصات فنی آنها استفاده شود.

برای کد گذاری کالاها میتوان هم از عدد و هم ترکیبی از عدد و حروف استفاده کرد.

سیستم انتخابی برای کدگذاری باید قابل بسط ، دقیق ، مختصر ، مناسب و راحت با مفهوم و عملی باشد.

قابل بسط: یعنی جای خالی برای ثبت اقلام جدید کالاها در آن پیش بینی شده باشد.

دقیق: سیستم کدگذاری باید به گونه ای باشد که تنها بتوان برای یک کالا فقط یک کد تعیین کرد.

مختصر: کد باید با بکارگیری حداقل اعداد ، نام و مشخصات یک قلم کالا را به نحو مناسب توصیف کند.

تکنیکهای کنترل و مدیریت موجودیها

مدیریت موجودیها شامل تدوین و اجرای خط مشی ها، سیستمها و روشهایی است که اتخاذ آنها میتواند جمع هزینه های مرتبط با تصمیمات مربوط به موجودیها و وظایفی نظیر تامین نیازهای مشتریان، برنامه ریزی تولید، خرید، حمل و نقل و امثالهم را به حداقل برساند. بنابراین زمینه مدیریت موجودیها وسیع است و بر بسیاری از فعالیتهای واحد تجاری اثر میگذارد، از طرف دیگر کنترل موجودیها اساسا در ارتباط با اجرای خط مشی ها سیستمها و روشهای استقرار یافته میباشد. بر فرض مثال فعالیتهای کنترل موجودیها ممکن است شامل نگهداری مدارک و گزارشهای مربوط به موجودیها، مراحل تهیه و صدور درخواستهای خرید مواد و شمارش موجودیها باشد.

باید توجه داشت که بکارگیری تکنیکهای پیچیده الزاما به خودی خود به مفید و موثر شدن مدیریت موجودیها منجر نخواهد شد. در بیشتر موارد نبود اطلاعات صحیح و بموقع، مزایای بکارگیری تکنیکهای کنترل موجودی را از بین میبرد. علاوه بر این، مشکل بالقوه اینست که تکنیکهای پیچیده کنترل موجودیها ممکن است بدلیل عدم درک مفاهیم اصلی این تکنیکها توسط مدیریت یا کارکنانی که با کنترل موجودیها سروکار دارند، به نحوی نادرست بکار گرفته و اعمال شود.

تعیین باصرفه ترین مقدار برای نگهداری موجودیها

بطور کلی برای تعیین مقدار موجودیهایی که باید نگهداری شود دو روش به شرح زیر وجود دارد:

- 1) روش دفعات گردش موجودیها
- 2) روش حداقل جمع هزینه های سفارش و نگهداری موجودی

روش دفعات گردش موجودیها

اولین اقدام در جهت شناسایی مسائل و مشکلات مربوط به موجودیها و بهبود کنترل آنها، شناسایی سطح موجودیها و هزینه های مرتبط با آن با توجه به حجم فعالیت واحد تجاری است.

این امر با بررسی صورتهای مالس واحد تجاری انجام میشود، عاملی که در این بررسی معمولا زیاد مورد استفاده قرار میگیرد "دفعات گردش موجودیها" است.

مقایسه گردش طبقات مختلف و اجزا هر طبقه از موجودیها بمنظور شناسایی موجودیهایی که با سرعت معمول از انبار صادر یا مصرف میشوند، یکی از شیوه های مفید کنترل موجودی کالا است، به این ترتیب مدیریت میتواند از رکود سرمایه در موجودیهای کم مصرف جلوگیری کند. و چنانچه اقدامی برای جلوگیری از انباشت کالاهای کم مصرف به عمل نیاید ممکن است یک کالا برای مدتی طولانی از دید دور بماند.

تعداد دفعات گردش موجودیها از رابطه زیر بدست می آید:

$$\text{دفعات گردش موجودی} = \text{متوسط موجودی} / \text{مصرف یا صادره از انبار}$$

روش حداقل جمع هزینه های سفارش و نگهداری موجودی:

با صرفه ترین مقدار سفارش عبارتست از میزان کالایی که باید در یک زمان به منظور به حداقل رساندن هزینه سالانه موجودیها، سفارش داد.

اگر یک واحد تجاری خریدهای خود را بصورت عمده انجام دهد، هزینه نگهداری موجودیها به دلیل سرمایه گذاری بیشتر در موجودیها افزایش خواهد یافت. و اگر خریدهها به دفعات و بصورت جزئی انجام شود، این امر مستلزم سفارشات مکرر و متعدد است که در نتیجه هزینه های سفارش افزایش می یابد.

بنابراین مقدار هر سفارش در هر زمان باید با متعادل کردن هزینه نگهداری موجودیها و هزینه سفارش کالاتعیین گردد. اگرچه خریدهای عمده میتواند موجب کاهش بهای تمام شده یک واحد کالای خریداری شده گردد، اما این صرفه جویی ممکن است از هزینه نگهداری کالا در انبار برای مدت زمان طولانی کمتر باشد.

هزینه هایی بعنوان هزینه نگهداری موجودیها شناسایی و اندازه گیری میشوند که با تغییرات در سطح موجودیها میزان آنها تغییر کند. مثلا در مورد انبار کردن و نگهداری موجودیها، تنها هزینه هایی باید در نظر گرفته شود که با تغییر در میزان واحدهای سفارش داده شده تغییر میکنند.

هزینه های دستمزد و تجهیزات مورد استفاده در انبار معمولا هزینه ثابت بوده و نباید بعنوان بخشی از هزینه های نگهداری تلقی شوند.

بهمین ترتیب، هزینه بیمه نیز زمانی صرفا زمانی به بعنوان هزینه نگهداری محسوب میشود که که واحد تجاری طبق درخواست شرکت بیمه، گزارشهای ماهانه در مورد سطوح موجودیها تهیه کند و حق بیمه را نیز بر مبنای نوسانات ارزش موجودیها پرداخت کند، در غیر اینصورت چنانچه هزینه بیمه طبق قراردادهای استانداردهای پرداخت شد باید هزینه ثابت محسوب شود و در نتیجه نمیتواند جزو هزینه نگهداری منظور گردد.

اگرچه تعیین هزینه های ناشی از عدم نگهداری موجودیها به اندازه کافی دشوار است اما بهر حال باید هنگام تصمیم گیری در مورد مقدار و زمان سفارش در نظر گرفته شود.

اندازه گیری هزینه های سفارش بسیار مشکل است اما تعیین این گونه هزینه ها برای محاسبات مربوط به باصرفه ترین مقدار سفارش ضروری میباشد.

در محاسبه باصرفه ترین مقدار سفارش، صرفا هزینه های متغیر یا هزینه های مربوط به سفارش که در تصمیم گیری ها نقش دارند، مورد استفاده قرار میگیرند. هزینه های ثابت در تصمیم گیری ها نقشی ندارند و در نتیجه در محاسبات مزبور مورد استفاده قرار نخواهند گرفت.

هزینه های انجام سفارش شامل هزینه تهیه برکه های درخواست و سفارش خرید، جابجایی محموله های دریافتی، تهیه گزارش دریافت، تماس با فروشنده در موارد بروز اشتباه در مقدار و کیفیت مواد و کالاهای ارسالی یا تاخیر در تحویل آن و حسابداری عملیات مربوط به خرید و پرداخت وجه به فروشنده میباشد.

هزینه هر بار سفارش * 2 * تعداد مورد نیاز در یک دوره = باصرفه ترین مقدار سفارش (تعداد)

درصد هزینه نگهداری * بهای خرید هر واحد

هزینه هر بار سفارش * 2 * تعداد مورد نیاز در یک دوره = باصرفه ترین مقدار سفارش (ریال)

هزینه نگهداری موجودی

نکته: فرمول های بالا داخل رادیکال هستند و مجذور اعداد بدست آمده محاسبه میشود.

تعیین زمان سفارش:

بر خلاف با صرفه ترین سفارش که دارای یک راه حل پذیرفته شده است زمان سفارش معمولاً یک راه حل پذیرفته شده و قابل کاربرد ندارد. تعیین حد تجدید سفارش در صورتی که فاصله زمانی بین ثبت سفارش و دریافت کالا و نحوه مصرف کالای مزبور دقیقاً قابل پیش بینی باشد، نسبتاً ساده خواهد بود.

1) اگر فاصله زمانی بین ثبت سفارش و دریافت کالا کمتر از زمان مورد انتظار در دوره سفارش باشد یا مصرف کالا طی دوره مربوط، کمتر از میزان مصرف برآورد شده باشد، در این صورت کالاهایی که جدیداً سفارش شده اند قبل از مصرف کامل کالاهای موجود در انبار دریافت گردیده و بدین ترتیب هزینه نگهداری افزایش می یابد.

2) اگر فاصله زمانی بین ثبت سفارش و دریافت کالا بیشتر از زمان مورد انتظار در دوره سفارش باشد یا مصرف کالا طی دوره مربوط، کمتر از میزان مصرف برآورد شده باشد، در این صورت کالاهای موجود در انبار قبل از دریافت کالاهای سفارش شده به اتمام میرسد، این امر به ایجاد هزینه های ناشی از عدم نگهداری موجودی بمیزان کافی منجر میشود.

3) اگر برای محاسبه حد تجدید سفارش از متوسط فاصله زمانی بین ثبت سفارش و تحویل کالا استفاده شود، مسئله کمبود کالا بطور یک در میان در هر سفارش بوجود خواهد آمد.

شمارش موجودیها:

بمنظور کنترل موجودیها و حصول اطمینان از اینکه میزان اقلام موجود در انبار با اقلام مندرج در سیستم مطابقت دارد، کالاها در انبار طی فواصل زمانی مشخص توسط نیروهای انبار شمارش و ثبت در سیستم میشوند. (انبارگردانی) بمنظور فراهم کردن مقدمات سفارش و نتیجه مکملوب آن، اقدامات زیر ضروری است:

1) مرتب کردن انبار: کالاهای موجود در انبار باید از قبل مرتب و به شکلی چیده شوند که به آسانی قابل رویت و شمارش باشند

2) شناسایی موجودیها: باید اطمینان حاصل شود کلیه اقلامی که باید شمارش شوند قابل شناسایی و شمارش باشند.

3) دستورالعمل انبارگردانی: نحوه شمارش و اقداماتی که باید حین انبارگردانی تا خاتمه شمارش موجودیها باید انجام شود، باید بشکل دستورالعملی از پیش تهیه شود.

4) آموزش: انجام دقیق عملیات شمارش موجودیها مستلزم رعایت اصول و ضوابط خاصی است که در دستورالعمل انبارگردانی ذکر میشود. بدین منظور لازم است قبل از شروع انبارگردانی درباره چگونگی انبارگردانی خصوصا در مورد مقیاسهای شمارش به افرادی که مستقیما در زمینه شمارش دخالت دارند آموزشهای لازم داده شود.

روشهای شمارش:

بدست آوردن موجودی واقعی کالاهای انبار دشوار است. گروه انبارگردانی متشکل است از یک نفر شمارش کننده، یک نفر کنترل کننده، و یک نفر ثبت کننده شمارش. باری حصول اطمینان از شمارش کلیه موجودیها، برگه های شمارش باید بطور مسلسل شماره گذاری شوند، این موضوع باعث کاهش اشتباه در محاسبات و نتایج حاصل از شمارش موجودیها میگردد.

تاریخ نگارش: 1399/12/13